

PIERDERI UMANE ȘI MATERIALE ÎN AFGANISTAN ÎN PRIMUL RĂZBOI AL SECOLULUI NOSTRU

HUMAN AND MATERIAL LOSSES IN AFGHANISTAN IN THE FIRST WAR OF OUR CENTURY

Colonel (ret.) medic prof. univ. dr. Viorel ORDEANU*

Colonel (ret.) prof. univ. dr. Benoni ANDRONIC**

**(Academy of Romanian Scientists, 3 Ilfov, 050044, Bucharest, Romania,
email: secretariat@aosr.ro)**

Rezumat: Cercetând literatura existentă, din țară și străinătate, referitoare la pierderile umane și materiale (echipamente militare) ale țărilor participante în războiul din Afganistan, autorii articolului scot în evidență desfășurarea acțiunilor militare și a modului cum acestea au fost influențate de pierderile suferite de combatanți și supun atenției celor interesați asupra lecțiilor ce ar fi trebuit învățate din acest conflict al începutului de secol XXI.

Cuvinte cheie: armata de ocupație, operații întrunite, alianță militară, insurgență națională, pierderi umane și materiale, participarea României, retragerea ocupanților, costuri economice și financiare.

Abstract: By researching the existing literature, from home and abroad, on the human and material losses (military equipment) of the countries participating in the war in Afghanistan, the authors of the article highlight the conduct of military actions and how they were influenced by the losses suffered by the combatants and draw the attention of those interested to the lessons that should have been learnt from this conflict of the beginning of the 21st century.

Keywords: occupation army, joint operations, military alliance, national insurrection, human and material losses, Romanian participation, withdrawal of the occupiers, economic and financial costs.

Introducere

Primul război al secolului XXI a fost declanșat numai la un an de la începerea noului secol, de o superputere care a condus o coaliție de mari puteri și puteri militare, care a atacat cu operații întrunite (aerian și terestru) o țară lipsită de alianțe și sprijin internațional. Evident că victoria a fost fulgerătoare și părea să fie deplină, dar după 20 de ani de ocupație militară și politică, insurgența națională, care nu a încetat nicio clipă, a învins și

* Profesor universitar la Universitatea „Titu Maiorescu” București, email: ordeanu_viorel@yahoo.com.

** Profesor universitar, membru corespondent al Academiei Oamenilor de Științe din România, email: benoneandronic@yahoo.com.

ocupanții au trebuit să se retragă treptat, mai întâi forțele armate ale sateliților, apoi și armatele marilor puteri și în final ultimele forțe militare și politice s-au retras din fața ofensivei naționale afgane, în 2021, lăsând colaboratorii locali la discreția învingătorilor, ca în Vietnam în 1975. Încercăm să readucem în memorie acest război atipic, înainte de a fi uitat odată cu lecțiile identificate și/sau învățate din această experiență militară.

1. Afganistanul, scurt istoric

Republica Afganistan este o țară independentă, neutră, săracă, fără acces direct la Oceanul Planetar, aflată în partea central-sudică a Asiei (în Orientul Mijlociu, unul dintre multele „stanuri”), cu suprafața de 652 090 km², 24 792 000 locuitori la începutul invaziei, în prezent cu 43 748 237 (locul 36 în lume), majoritar indo-europeni iranieni. Afganistanul se află la răscrucea civilizațiilor și a intereselor geostrategice.

Era parte a multimilenarei civilizații persane, al cărui Imperiu, în perioada sa maximă, se întindea de la Dunăre până la Indus. Capitala este orașul Kabul, pe malul râului omonim. Limbile vorbite sunt pashtu (afgana) și dari (persana), țara fiind considerată cea mai estică dintre țările persane, de religie musulmană (90% islamism sunit).

Relieful este predominant muntos, cu vârfuri peste 7 000 m, arid, predominant deșertic, cu râuri puține (Amudaria, Helmand, Kabul etc.) cu resurse minerale bogate: petrol, gaze, cărbuni, metale feroase și neferoase (inclusiv litium, printre cele mai mari rezerve mondiale), pietre prețioase și altele, estimate la trilioane de dolari.

Clima este continentală, se practică agricultura (plante și animale), inclusiv cultura macului, fiind al doilea pol al drogurilor din Asia, după Myanmar (Birmania)¹.

Istoria țării, aflată pe *Drumul mătăsii* dintre China și Europa și pe „Drumul Lapis-lazuli, dintre India și Europa, este agitată. În Epoca Modernă, englezii au cucerit de două ori Afganistanul (1839-1842 și 1878-1880, și ulterior în 1919), cu mari sacrificii, fără a-l putea stăpâni efectiv, dar au creat un stat-tampon între Imperiul Rus și India Britanică, un *no man's land* geostrategic. În 1923, se proclamă regat, în 1973 devine republică, în 1978 Afganistanul devine republică democratică, care este contestată și în 1979, URSS intervine cu armata în sprijinul noului guvern. Istoria consemnează că „cererea a fost satisfăcută de guvernul URSS în

¹ Horia C. Matei, Silviu Negut, Ion Nicolae, Nicolae Șteflea, *Statele lumii. Mică enciclopedie*, ediția V, Editura Rombay, București, 1993, pp 17-19; Horia C. Matei, Silviu Negut, *Enciclopedia statelor lumii*, ediția 7, Editura Meronia, București, 2001, pp 15-18.

aceeași zi”², ceea ce este imposibil din punct de vedere strategic și logistic, deci invazia era pregătită de mult și aștepta doar momentul favorabil. Unul dintre scopurile strategice era accesul la regiunea pakistaneză Balucistan, pentru portul Gwadar, cu ape adânci și care nu îngheață niciodată, de care avea nevoie flota sovietică.

În cei 10 ani de ocupație (1979-1989), Afganistanul luptă, ajutat de Statele Unite ale Americii (SUA), Pakistan și țări arabe tradiționaliste, înregistrând 1,5 milioane de morți, câteva milioane de răniți și aproape 5 milioane de refugiați, iar Armata sovietică are 15 000 de morți și zeci de mii de răniți³, deci pierderile umane ale invadatorilor erau cam 10% din cele ale afganilor.

Practic, retragerea Armatei sovietice marchează începutul prăbușirii Lagărului socialist și a URSS. Musulmanii fundamentalisti preiau conducerea țării de la guvernul anterior, dar după ce au luptat contra sovieticilor îi îndepărtează și pe aliații care i-au ajutat. Urmează un nou război civil în 1992-1996, cu 40 000 de morți⁴, și se afirmă în locul mujahedinilor alți fundamentalisti, talibanii (*studenți* islamici refugiați în Pakistan, care studiază Coranul). Aceștia proclamă Emiratul Islamic al Afganistanului, nerecunoscut decât de unele țări musulmane fundamentaliste, acordă sprijin mișcărilor politico-militare islamiste, inclusiv al-Qaeda, organizează tabere de antrenament pentru arabii din *Statul Islamic* și acordă azil miliardarului saudit Osama bin Laden, cel mai proeminent lider islamist, declarat ca terorist. În anul 2000 ONU, prin Consiliul de Securitate, cere oficial desființarea taberelor și expulzarea lui bin Laden, acuzat pentru atentate antiamericane. Este vorba de atacurile asupra ambasadelor SUA din 1998, din Kenya și Tanzania, cu 224 de morți și peste 4 000 de răniți⁵, și de atacul din SUA din 2001, asupra *World Trade Center* și Pentagonului, cu 2 996 de morți și 6 000 de răniți⁶.

În 2001, forțele afgane din Alianța Nordului (mujahedini) cuceresc capitala Kabul fără luptă și înfrâng rezistența talibanilor din regiunea

² Horia C. Matei, Silviu Neguț, Ion Nicolae, *Enciclopedia Statelor Lumii*, ediția 14, Editura Meronia, București, 2016, pp. 15-20.

³ Alan Taylor, *The War in Afghanistan, 1979 -1989*, August 4, 2014, *the Atlantic*, disponibil la <https://www.theatlantic.com/photo/2014/08/the-soviet-war-in-afghanistan-1979-1989/100786/>, accesat la 10. 04. 2025.

⁴ Afghan civil War, (1992-1996), *Wikipedia*, disponibil la https://en.wikipedia.org/wiki/Afghan_conflict, accesat la 10.04. 2025.

⁵ 1998 United States embassy bombings, disponibil la <https://emea.-search.yahoo.com/search?ei=UTF8&p=atacurile+asupra+ambasadelor+SUA+din+1998+din+Kenya+%C5%9Fi+Tanzania%2C+>, accesat la 11.04. 2025.

⁶ „23 de ani de la atentatele din 11 septembrie 2001”, *Adevărul*, publicat: 11.09. 2024, disponibil la <https://adevarul.ro/stiri-externe/sua/23-de-ani-de-la-atentatele-din-11-septembrie-2001-2387294.html>, accesat la 12.04. 2025.

Kandahar, iar în 2002 se instituie *administrația islamică de tranziție*. Trebuie subliniat că în intervalul dintre septembrie și decembrie era imposibil să se planifice și pune în mișcare invazia unei țări mai mari decât România, deci planurile erau deja făcute și așteptau doar aprobarea, la momentul potrivit.

Importante Forțe militare străine, conduse de SUA, staționează în Afganistan pentru reinstaurarea ordinii până la formarea unei noi armate (și poliții) naționale. La forțele armate americane se adaugă 5 500 de militari din 31 de țări (inclusiv România) care sunt reușiți în ISAF (*International Security Assistance Force*)⁷ și la care se adaugă paramilitari și contractori civili. În 2003 aceștia trec sub comanda NATO, dar forțele americane sunt comandate direct de Pentagon.

Viața începe să revină, dacă nu la normal, cel puțin la obișnuit, dar atacurile permanente ale rezistenței talibane creează probleme serioase forțelor de ocupație. În 2003 *mullahul* (cleric musulman) Mohammed Omar organizează forțele talibane și intensifică lupta cu străinii. În perioada 2006-2008 cei 50 000 de soldați americani și NATO luptă cu pierderi mari, iar în 2011 sunt deja 130 000 de militari⁸, dar atacurile talibanilor împotriva țărilor militare și civile se intensifică, iar economia și așa subdezvoltată, are mult de suferit și practic, se prăbușește.

În 2013 există o numeroasă armată și o poliție națională afgană, către care se transferă responsabilitățile de securitate, pentru ca în 2014, să se organizeze alegeri prezidențiale. Noul președinte semnează acordul privind statutul unităților americane (9 800 de militari) și NATO (2 000 de militari) după retragerea trupelor ISAF din Afganistan în același an⁹. Dar înregistrându-se o intensificare a atacurilor talibane, ONU raportează, în 2014: 3699 de morți și 6 849 de răniți¹⁰.

În general se consideră că dacă o țară cucerită nu este pacificată în timp de un an, nu a fost învinsă, iar afganii sunt obișnuiți cu războaiele și

⁷ INTERNAȚIONAL SECURITY ASSISTANCE FORCE (ISAF), the Development of ISAF, disponibil la <https://www.understandingwar.org/international-security-assistance-force-isaf>, accesat la 15. 04. 2025.

⁸ Tudor Curtifan, „La două decenii de la invadarea Afganistanului, NATO și-a încheiat misiunea. E așteptat anunțul oficial al Alianței”, disponibil la https://www.defenseromania.ro/la-doua-decenii-de-la-invadarea-afganistanului-nato-si-a-incheiat-misiunea-e-asteptat-anuntul-oficial-al-alianței_611863.html, accesat la 19.04. 2025.

⁹ Noul președinte al Afganistanului salută sacrificiul militarilor NATO, Agerpres, disponibil la https://moldova-suverana.md/article/noul-preedinte-al-afganistanului-salut-sacrificiul-militarilor-nato_7732, accesat la 20. 04. 2025.

¹⁰ Iulian Enache, „Creștere record a numărului de victime civile în Afganistan”, *Mediafax*, disponibil la <https://www.mediafax.ro/externe/crestere-record-a-numarului-de-victime-civile-in-afganistan-in-2014-3-699-de-morti-si-6-849-de-raniti-13844321>, accesat la 23.04. 2025.

invaziile din Antichitate, Evul Mediu și Epoca Modernă, și cu rezistența în fața invadatorilor, până în prezent. Se confirmă valabilitatea maximei: „*Un popor care nu și cunoaște trecutul e condamnat să-l repete!*” (Nicolae Iorga, Pacea de la București, 1918).

2. Pierderi umane în războiul din Afganistan

Invazia din 2001, începuse imediat după ce SUA au declarat, la 16.09. 2001, prin președintele de atunci, George W. Bush, *War on terror* (războiul împotriva terorismului), ca urmare a atacurilor teroriste din 11 septembrie, pentru care a fost acuzat Osama bin Laden, aflat atunci în Afganistan, dar ulterior refugiat în Pakistan. Este o campanie militară internațională condusă de SUA și Marea Britanie, cu sprijinul partenerilor din NATO și a altor țări. Nu este un război convențional: „*Inamicul nostru este o rețea radicală de teroriști și fiecare guvern care îi sprijină*” și a adăugat un citat din I.V. Stalin: „*cine nu este cu noi este împotriva noastră*”¹¹. La 23.05. 2013 președintele SUA Barak Obama a anunțat că „*razboiul mondial împotriva terorismului s-a încheiat*”*, la doi ani după ce fusese asasinat Osama bin Laden de către un comando american. Iar la 28.12. 2014, președintele SUA a anunțat încheierea misiunii conduse de SUA în Afganistan. Dar aceasta nu a dus la terminarea războiului din Afganistan ci la trecerea la un alt nivel strategic și extinderea operațiilor din Irak și Siria, împotriva *Statului Islamic* care devenea tot mai agresiv.

Inițial, la invadarea Emiratului Islamic al Afganistanului (cu o armată de cca 25 000 de talibani), care era sprijinit de forțe al-Qaeda (cca 100 de luptători) și rețeaua Haqqani (max. 15 000 luptători), au participat forțe armate din SUA, Regatul Unit al Marii Britanii, Australia și Iran, sprijinite din interior de Alianța Nordului (mujahedini afgani aliați cu americanii). Victoria a fost rapidă, dar luptele au continuat, astfel că o situație prezentată internațional arată că până la terminarea războiului, după 20 de ani, au fost următoarele pierderi sanitare:

Forțele Afgane de Securitate cca 380 586 militari, cu 6100 morți și multe mii (?) de răniți și Alianța Afgană a Nordului, un număr neprecizat, cca 200 morți.

¹¹ George W Bush, speeches to a joint session of Congress USA, September 2001, „*War on terror*”.

* Președintele american George W. Bush a folosit mai întâi termenul „*război împotriva terorismului*” pe 16 septembrie 2001, și apoi „*războiul împotriva terorii*” câteva zile mai târziu într-un discurs formal adresat Congresului. În cel de-al doilea discurs, George Bush a declarat: „*Inamicul nostru este o rețea radicală de teroriști și fiecare guvern care îi sprijină.*”, disponibil la https://ro.wikipedia.org/wiki/R%C4%83zboiul_%C3%AEmpotriva_terorismului, accesat la 27.04. 2025.

Coaliția multinațională, care era prin rotație, și a avut un maxim de 130 000 militari, cca 3374 morți și 23 500 răniți (dintre care SUA 7819, UK 4091, Canada 400, Australia 150, România 44, Estonia 43 etc.), Pakistan 14 morți și 3 răniți (?), precum și *contractori civili* 1764 morți și 59 465 răniți.

Pierderile insurgenților au fost de 30 000 talibani morți și până la 34 000 de afgani civili, cu un număr necunoscut de răniți, probabil de ordinul a sute de mii¹².*

Deci comparând numărul total de morți în luptă au fost 11 452 din 467 793 (adică 2,4% în 20 de ani, adică 0,12% pe an) contra 64 000 (deci de cca 6 ori mai mulți) dintr-un număr neprecizat de luptători, militari și civili. Se poate observa cu ușurință că în lupta unor forțe armate regulate cu insurgența populară pierderile umane sunt foarte inegale, datorate armamentului, tacticii și logisticii, cât și al sprijinului medical în luptă, dar aceasta nu garantează victoria în fața factorului uman.

În urma unei operațiuni militare americane secrete care a dus la uciderea lui Osama bin Laden în Abbottabad (Pakistan), în 2011, liderii NATO au început să planifice retragerea din Afganistan, deoarece nu se întrevedea posibilitatea victoriei, iar obiectivul inițial fusese atins. Dar în permanență Serviciile secrete au făcut evaluări greșite, prezentând poate ceea ce voiau să audă decidenții și nu situația reală¹³. Ca urmare, retragerea din Afganistan nu a fost bine planificată, transformându-se în catastrofă¹⁴ ca și la Seul în 1975, chiar și agenții ai Serviciului Secret căzând victime, iar acțiunea a fost criticată și anchetată și de Congresul SUA.

3. Armata Română în Afganistan

Afganistanul a fost cel mai îndepărtat teatru de operații (TO) al armatei române, care anterior cel mai departe luptase în Evul Mediu în Caucaz și în epoca modernă în Peninsula Arabică. În anul 2001, Consiliul

¹² Războiul din Afganistan (2001–2021), *Wikipedia*, disponibil la [https://ro.wikipedia.org/wiki/R%C4%83zboiul_din_Afganistan_\(2001%E2%80%932021\)](https://ro.wikipedia.org/wiki/R%C4%83zboiul_din_Afganistan_(2001%E2%80%932021)), accesat la 28.04. 2025.

* Pierderi: Forțele de securitate afgane (Talibani și insurgenți uciși 30 000; decese ale civililor 14 000 -34 000); coaliția uciși 3374 (USA 2274, UK 446 446, CAN 158, FRA 86, GER 54, Alții 359);Alianța Afgană a Nordului 200 uciși, disponibil la [https://ro.wikipedia.org/wiki/R%C4%83zboiul_din_Afganistan_\(2001%E2%80%932021\)](https://ro.wikipedia.org/wiki/R%C4%83zboiul_din_Afganistan_(2001%E2%80%932021)), accesat la 30.04. 2025.

Potrivit Uppsala Conflict Data Program (UCDP), casualties and losses (victimile și pierderile afgane) au fost de 26 759, disponibil la [https://en.wikipedia.org/wiki/Afghan_Civil_War_\(1992%E2%80%931996\)](https://en.wikipedia.org/wiki/Afghan_Civil_War_(1992%E2%80%931996)), accesat la 3.05. 2025.

¹³ Sursa

¹⁴ Raport despre retragerea haotică din Afganistan: Unde s-a greșit, *Cotidianul*, 1 iulie 2023, disponibil la <https://www.cotidianul.ro/raport-despre-retragerea-haotica-din-afganistan-unde-s-a-gresit/>, accesat la 04.05. 2025.

de Securitate ONU prin Rezoluția 1386 aprobă Forța Internațională de Asistență pentru Securitate (ISAF), ca forță condusă de SUA sub egida ONU, pentru apărarea Kabulului.

Participarea României, candidat NATO și UE, a fost stabilită prin Hotărârea 38/21.12. 2001, a Parlamentului României (a doua participare peste granițe a armatei romane, după Războiul din Golful Persic, 1990-1991), care acordă Guvernului împuternicirea de a stabili forțele, mijloacele, finanțarea și condițiile de participare. Practic, Armata română detașa prin rotație la fiecare 6 luni câte un batalion de infanterie motorizată și alți militari.

În ianuarie 2010, se aflau în Afganistan 1092 militari români, 900 fiind implicați în misiuni de menținere a securității în sud, regiunea Qalat, una dintre cele mai periculoase zone. Atacurile insurgenților erau aproape zilnice, cu DEI (dispozitive explozive improvizate/mine de teren, rachete, proiectile reactive și mortiere (aruncătoare de bombe/mine), iar președintele României a anunțat creșterea efectivului românesc la 1800 de militari. În 2013 erau 1600 de militari români și zeci de jandarmi care pregăteau trupele afgane, deci lupta nu era convențională, între forțe armate, ci contra insurgenței populare. Pe lângă cheltuielile misiunii militare, România a plătit și 500 000 USD pentru instruirea noii armate naționale afgane¹⁵.

În iunie 2021, au fost retrași ultimii militari români din Afganistan, odată cu alte trupe străine, ajungându-se la concluzia rațională că, după 20 de ani de lupte continue, războiul nu poate fi câștigat. Poate că după 20 de ani și alte țări care se luptă acum vor ajunge la aceeași concluzie tardivă.

Forțele române au acționat separat sau în colaborare ori în cooperare cu forțele americane, alte forțe din Coaliția internațională, ori cu elemente din Armata și Poliția afgană, în diferite zone ale TO. Un detașament de 75 de militari români cu experiență au desfășurat activități în cadrul comandamentului ISAF, sub comanda operațională NATO, cu funcții în structura administrativă și în comanda Aeroportului Internațional Kabul (în 2011 armata română chiar a preluat comanda aeroportului din Kabul).

În cei 16 ani de prezență efectivă în Afganistan, Armata Română a pierdut 27 de militari în misiuni (KIA - *killed in mission*) și peste 200 de răniți grav (WIA - *wounded in mission*), dar la campanie, răniții ușor nu sunt contabilizați, plus civili și contractori români morți sau răniți în diferite misiuni. Printre militarii uciși în Afganistan sunt 2 ofițeri avansați post-mortem la gradul de Maior și 25 de subofițeri avansați post-mortem

¹⁵ Participarea României la Războiul din Afganistan, *Wikipedia*, disponibil la https://ro.wikipedia.org/wiki/Participarea_Rom%C3%A2niei_la_R%C4%83zboiul_din_Afganistan, accesat la 04.05. 2035.

sublocotenenți, plus alții, comparativ cu alte TO: doi în Irak și unul din fosta Iugoslavie, la care se adăugă unul în Arabia Saudită.

Au participat la misiuni de patrulare, pază de obiective strategice (baze militare, aeroporturi etc.) sau asigurarea flancului la atacul forțelor principale. Așa s-a răspândit și legenda „eroului de la Helmand”, comandantul unui batalion românesc prins sub focul talibanilor și care nu a părăsit misiunea de a proteja flancul forței principale NATO care ataca poziția talibanilor.

Militarii români câștigau 40 de euro pe zi, deci 7200 pe misiune, ceea ce a dus și la cazuri de mită pentru selecția de plecare (1000 - 2000 euro), ca și în alte misiuni externe, iar unele au fost confirmate¹⁶.

Este interesant de amintit că se spunea (folclor militar) că afganii nu atacă militarii români, pentru că nu ei au invadat țara, și se părea că ar fi adevărat. Până când un reporter, poate rău intenționat, a semnalat acest fapt într-un articol de presă și brusc au început să fie atacați și românii, cu morți și răniți. În realitate acesta era un secret adevărat, despre care nu se discută decât în cerc închis, deci un secret *a la Polichinelle*, dar care trebuia păstrat, iar în caz contrar s-a văzut ce se poate întâmpla. Dar deși *divulgarea* a avut efecte tragice, deoarece secretul nu avea ștampilă de clasificare, nu a fost pedepsită. Așa cum se spunea în timpul războiului la noi, (relatat de regretatul Colonel veteran de război Ordeanu Virgil) dacă te întreabă cineva dacă este adevărat că la căruțele militare sunt 5 roți, răspunsul corect este: *nu știi, nu am văzut căruțe*.

4. Încheierea misiunii românești din Afganistan

Când ultimul batalion românesc a fost retras din Afganistan, acesta a fost primit cu onoruri și în frunte cu Comandantul său *erou* a trecut pe sub Arcul de Triumf din București. Trebuie amintit că obiceiul trecerii armatei victorioase pe sub un arc de triumf ridicat în onoarea sa și cu ovațiile publicului entuziast, este moștenit de la strămoșii romani în toate țările latine.

După războiul de Independență câștigat pe câmpul de luptă, în 1877, și la masa tratatelor diplomatice în 1878, armata română victorioasă vine în București, se adună la Rondul 1 de la Șoseaua Kiseleff și pornește în marș pe Podul Mogoșoaiei numit atunci Drumul Brașovului, redenumite de atunci Piața Victoriei și Calea Victoriei, în continuare cu Ulița Mare, care trecea pe lângă vechea Curte Domnească și traversa Dâmbovița. În locul unde Ulița Mare se continua cu Drumul Brașovului se ridicase o construcție nouă, mare și frumoasă, în stil francez, *Grand Hotel de Boulevard* (vis-a vis de actualul Palat Militar) din balconul căruia Domnitorul Carol (comandantul suprem)

¹⁶ Idem.

și conducerea țării au primit defilarea. Armata victorioasă a trecut pe sub un Arc de Triumf ridicat în onoarea ei, din lemn împodobit cu flori, dar care din păcate nu s-a păstrat.

După victoria multiplă a Armatei Române din Primul Război Mondial, aceasta a defilat pe Calea Victoriei, trecând și ea pe sub un Arc de Triumf din lemn și împodobit cu flori. Pentru a se păstra în memoria colectivă acest moment de glorie nepieritoare, construcția a fost refăcută din piatră (granit bej de la Deva) și este unul din monumentele reprezentative ale capitalei României.

În octombrie 1942 când s-au întors unitățile române care luptaseră în Al Doilea Război Mondial și se părea că sunt victorioase, au defilat pe sub Arcul de Triumf, dar bătălia de la Stalingrad a schimbat soarta războiului, și după un timp au plecat din nou pe front. După armistițiul cu URSS, atacarea României de către Germania și trecerea de partea Aliaților, Armata Română s-a comportat vitejește, a fost victorioasă alături de aliați (fiind al patrulea contributor la învingerea Germaniei) și a redobândit o parte din teritoriile pierdute în război. Dar victoria militară a fost umbrită de înfrângerea politică, URSS a insistat să fim considerați țară învinsă și nu învingătoare, iar ceilalți aliați nu ne-au sprijinit. Așa că Armata Română învingătoare nu a avut dreptul să treacă pe sub Arcul de Triumf, apoi a fost demobilizată și epurată.

De atunci paradele militare s-au desfășurat în Piața Aviatorilor (care avusese diferite schimbări de denumire motivate politic: Adolf Hitler, I.V. Stalin, iar în prezent este Charles de Gaulle). Din momentul în care România a candidat pentru admitere în NATO și UE, la parade au participat și detașamente ale unor armate prietene, unele fiind învingătoare în război, așa că s-a reluat tradiția defilării pe sub Arcul de Triumf, la Ziua Națională a României.

Din acest motiv, a părut stranie, în iunie 2021, trecerea batalionului întors din Afganistan, oarecum cu *coada între picioare* deși militarii români nu au avut nicio vină, își făcuseră datoria așa cum și cât li se ceruse, dar contextul era departe de victorie. Și, într-adevăr, după nici două luni ultimile forțe de ocupație au părăsit în grabă Afganistanul, abandonând armament, muniție, vehicule, echipamente militare, materiale logistice și numeroși colaboratori locali în mâinile talibanilor victorioși.

5. Rezultate directe și indirecte ale războiului din Afganistan

Războiul a ucis peste 176 000 de oameni în Afganistan, 46 319 civili și 69 095 militari din partea Coaliției și 52 893 luptători insurgenți și un număr neprecizat de civili din populație, plus milioane de refugiați în interiorul țării, în țările vecine sau în alte țări, dintre care doar o parte s-au întors după terminarea războiului. Se consideră că sistemul medical

îmbunătățit în urma războiului ar fi salvat sute de mii de vieți¹⁷, dar probabil că nu se referă și la populația autohtonă.

Congresmenul Jim Banks afirma că acest război a ucis cel puțin 47 000 de civili și a dislocat aproape 6 milioane de refugiați afgani, peste 2400 de soldați americani morți și 20 000 răniți, peste 64 000 de soldați și polițiști afgani morți¹⁸. Dacă, în 2015, au fost lansate aproape 1000 de bombe de aviație, în 2019, erau de 8 ori mai multe. A fost și singurul bombardament cu *Mather of bombs*, superbomba americană cu 10 t de exploziv¹⁹, pentru strivirea subteranelor în care se ascundeau talibanii, dar rezultatele sunt incerte.

Costuri economice: Afganistanul, fiind o țară săracă, cu economie subdezvoltată, a fost dezorganizată și pustiită de război și ocupație străină, iar PIB și venitul mediu pe locuitor s-au prăbușit. Totuși este de semnalat că subiectiv, populația nu se simțea foarte săracă, natalitatea este mare și chiar în timpul acestui război s-a dublat, în pofida pierderilor sanitare semnificative. Ca o comparație, România, care avea o populație echivalentă, a scăzut numeric în această perioadă, iar veniturile, deși sunt cu un ordin de mărime mai mari, îi fac pe mulți români să se creadă săraci și să justifice scăderea demografică.

Costuri financiare: Cel mai lung război purtat de SUA și totodată de NATO și de UE, a costat sume astronomice toate țările participante direct sau indirect, un total estimativ ar fi mai multe trilioane de dolari, dintre care 2 trilioane de dolari cheltuie de SUA, cam fără folos.

Inclusiv România a participat cu un total de 32 000 de militari (din cei 60 000 trimiși peste hotare) plus civili, în 37 de rotații de 6 luni, între 2002 și 2021, la operațiunea NATO de stabilizare, apoi de securitate (ISAF)²⁰. A fost un al doilea pas important pentru admiterea în NATO, după 1999, când pusese la dispoziția alianței spațiul aerian românesc pentru bombardarea Iugoslaviei. Astfel, România a câștigat credibilitate ca actor al comunității internaționale occidentale și a consolidat relația cu SUA și țările

¹⁷ Nicholas D. Kristoff, Opinion „A Merciful War”, *The New York Times*, 1 febr 2002, disponibil la <https://emea.search.yahoo.com/search?ei=UTF8&p=Kristoff+Nicolas+%E2%80%9DA+Merciful+War%E2%80%9D%2C+The+New+York+Times%2C+1+febr+2002&fr=crmas>, accesat la 07.05. 2025.

¹⁸ America's catastrophic miscalculation: 20 years of disaster in Afghanistan, by the numbers, Question more, 31 aug 2021.

¹⁹ Mother of all bombs: How powerful is US mega-weapon? *BBCNews*, disponibil la <https://www.bbc.com/news/world-asia-39596333>, accesat la 07.05. 2025.

²⁰ Participarea României la Războiul din Afganistan, *Wikipedia*, disponibil la https://ro.wikipedia.org/ParticipareaRom%C3%A2niei_la_R%C4%83zboiul_din_Afganistan, accesat la 08.05. 2025.

vestice. În total, a pierdut în acest război 29 de militari morți și 200 răniți, a cheltuit 3 mld. RON în cel mai lung război la care a participat vreodată²¹.

După retragere, Pentagonul a raportat Congresului că a abandonat în Afganistan armament în valoare de 7 mld. dolari, inclusiv aeronave de 1 mld. de dolari (4 avioane C-123, 23 de avioane de atac la sol A-29 Super Tucano, 45 de elicoptere Blackhawk, 45 de elicoptere MD350 și Mi-17, 40 000 de vehicule militare, 300 000 de arme individuale, 42 000 aparate de vedere pe timp de noapte, multe stații radio etc²².

Armata talibanilor a fost înzestrată fără voie, cu echipamente militare în valoare totală de 85 mld. dolari, între care 200 de aeronave, 75 000 de vehicule și 600 000 de arme ușoare, fiind mai bine înarmată decât majoritatea țărilor lumii, dar probabil că nu prea știe să le folosească și le va vinde. În plus, au acum dispozitive biometrice pentru amprente digitale, scanere oculare, informațiile biografice ale afganilor colaboratori ai ocupanților, veste antiglonț, echipamente medicale și multe altele²³.

Problema drogurilor: Afganistanul a fost și este un mare producător și mai puțin consumator de droguri, fiind implicat și în Războiul opiului declanșat de Marea Britanie în China la începutul Epocii Moderne, pentru a slăbi forța statului chinez.

În anii 1966-1999, talibanii au controlat 96% din câmpurile de mac din țară, iar opiul a ajuns cea mai importantă sursă de impozitare, fiind unul din pilonii principali ai veniturilor, alături de finanțarea pakistanezilor și a miliardarului Osama bin Laden²⁴.

Până în anul 2000, Afganistanul reprezentase 75% din piața mondială de opiu, cu 82 171 ha cultivate cu mac și 3276 tone de opiu²⁵. În 2002, ONU a menționat existența unor stocuri semnificative de opiacee acumulate din anii precedenți interzicerii cultivării, dar talibanii le-au

²¹ Florin Jipa, Monitorul Apărării și Securității, 26 iun 2021, disponibil la <https://monitorulapararii.ro/autor/Florin-Jipa>, accesat la 08. 05. 2025.

²² Florin Jipa, „Raport Pentagon: SUA au abandonat în Afganistan armament în valoare de 7 miliarde dolari”, *Monitorul apărării*, 28 aprilie 2022, disponibil la <https://monitorulapararii.ro/raport-pentagon-sua-au-abandonat-in-afghanistan-armament-in-valoare-de-7-miliarde-dolari-1-42820>, accesat la 09.08. 2025.

²³ Olivier Renault, „Les Etats-Unies ont laissé 85 milliards de dollars d'armes en Afghanistan”, *Observateur continental*, Mondialisation.ca 01 septembre 1, 2021, disponibil la <https://emea.search.yahoo.com/search?ei=UTF-8&p=Renault+Olivier+Les+EtatsUnies+-ont+laisse+85+milliards+de+dollars+d%E2%80%99armes+en+Afgghanistan%2C+Observateur+continental%2C+Mondialisation.ca+01+sept+2021&fr=crmas>, accesat la 09/05. 2025.

²⁴ Chouvy P.A. „Opium: ncovering the politics of the poppy”, Cambridge, Mass.: *Harvard University Press*, 2010, p 52.

²⁵ Războiul din Afganistan (2001–2021), *Wikipedia*, disponibil la [https://ro.wikipedia.org/wiki/R%C4%83zboiul_din_Afganistan_\(2001%E2%80%932021\)](https://ro.wikipedia.org/wiki/R%C4%83zboiul_din_Afganistan_(2001%E2%80%932021)), accesat la 10.05. 2025.

permis țăranilor să cultive din nou mac. La scurt timp după invazia condusă de SUA producția de opiu a crescut semnificativ, iar în 2005 Afganistanul era cel mai mare producător de opiu din lume, acoperind 90% din total, care era transformată în heroină și vândută în Europa, Rusia și SUA²⁶. În 2009, BBC raportează că „descoperirile ONU spun că există o piață de opiu în valoare de 65 mld USD care finanțează terorismul la nivel mondial, cu 15 milioane de dependenți și 100 000 de morți pe an prin supradoză”²⁷.

Deci, deși ocupația americană declara că interzice drogurile, producția de opiu a crescut semnificativ și evident a crescut semnificativ și exportul. ONU estima ca producția de opiu a Afganistanului în 2020 ajunsese la 6 300 tone, pe 224 000 ha, în creștere semnificativă față de anii anteriori²⁸.

Urmări

Afganistanul a recăzut în sărăcie și izolare, s-au întrerupt legăturile cu țările care participaseră la invazie, mai are exporturi doar de gaze naturale către Rusia și neoficial de opiu către oricine dorește. China, cu care are o mică graniță comună, a păstrat un echilibru și acum este favorită la exploatarea bogățiilor naturale ale țării, inclusiv hidrocarburi și litiu, și probabil că se va implica în reconstrucția Afganistanului. Rusia a anulat acuzația de terorism a talibanilor și i-a invitat ca reprezentanți legali ai țării lor. Foarte lent, țara începe să revină la normal și probabil că va fi din nou un releu pe Drumul Mătăsii, legând China de Asia Centrală și Europa.

Concluzii

Războiul din Afganistan, 2001-2021, este un exemplu militar și politic pentru cum nu trebuie purtat un război și cum nu se planifică o retragere, chiar dacă aparent ești în poziție de cuceritor. Factorul uman se dovedește din nou că este mai important decât factorul tehnic sau financiar, justificând ierarhizarea armatelor în principal după numărul de militari activi și în rezervă. Oricum, lecțiile identificate din acest război nu prea sunt aplicabile în țările dezvoltate, cu armate moderne, ci doar pentru operații de tip expediționar împotriva unor adversari inferiori din punct de vedere militar și economic, dar cu prudența necesară pentru evaluarea și reevaluarea situației strategice.

²⁶ Idem.

²⁷ BBC News, South Asia, Afghan poium fuels ` global chaos`, 21 octombrie 2009, accesat la 10.05. 2025.

²⁸ Prețul opiului din Afganistan s-a triplat după ce talibanii au preluat puterea. Ce condiție pun aceștia pentru interzicerea drogului, disponibil la: <https://www.digi24.ro/stiri/externe/prețul-opiului-din-afganistan-s-a-triplat-dupa-ce-talibanii-au-preluat-puterea-ce-conditie-pun-acestia-pentru-interzicerea-drogului-1684835>, accesat la 10.05. 2025.

BIBLIOGRAFIE

Surse de autor

- BUSH G. W., "War on terror", speecs to a joint session of Congress USA, September 2001;
- CURTIFAN T., „La două decenii de la invadarea Afganistanului, NATO și-a încheiat misiunea. E așteptat anunțul oficial al Alianței”, disponibil la https://www.defenseromania.ro/la-doua-decenii-de-la-invadarea-afganistanului-nato-si-a-incheiat-misiunea-e-asteptat-anuntul-oficial-al-alianței_611863.html;
- ENACHE I., „Creștere record a numărului de victime civile în Afganistan”, *Mediafax*, disponibil la <https://www.mediafax.ro/externe/crestere-record-a-numarului-de-victime-civile-in-afganistan-in-2014-3-699-de-morti-si-6-849-de-raniti-13844321>;
- JIPA F., „Raport Pentagon: SUA au abandonat în Afganistan armament în valoare de 7 miliarde dolari”, *Monitorul apărării*, 28 aprilie 2022, disponibil la <https://monitorulapararii.ro/raport-pentagon-sua-au-abandonat-in-afganistan-armament-in-valoare-de-7-miliarde-dolari-1-42820>;
- JIPA F., *Monitorul Apărării și Securității*, 26 iun 2021, disponibil la <https://monitorulapararii.ro/autor/Florin-Jipa>;
- KRISTOFF N. D., Opinion „A Merciful War”, *The New York Times*, 1 febr 2002, disponibil la <https://emea.search.yahoo.com/search?ei=UTF8&p=Kristoff+Nicolas+%E2%80%9DA+Merciful+War%E2%80%9D%2C+The+New+York+Times%2C+1+febr+2002&fr=crmas>;
- MATEI H. C. , NEGUȚ S., NICOLAE I., *Enciclopedia Statelor Lumii*, ediția 14, Editura Meronia, București, 2016;
- MATEI H. C. , NEGUȚ S., NICOLAE I., ȘTEFLEA N. , *Statele lumii. Mică enciclopedie*, ediția V, Editura Rombay, București, 1993;
- MATEI H. C., NEGUȚ S., *Enciclopedia statelor lumii*, ediția 7, Editura Meronia, București, 2001;
- Președintele american George W. Bush a folosit mai întâi termenul „război împotriva terorismului” pe 16 septembrie 2001, și apoi „războiul împotriva terorii” câteva zile mai târziu într-un discurs formal adresat Congresului. În cel de-al doilea discurs, George W. Bush a declarat: „Inamicul nostru este o rețea radicală de teroriști și fiecare guvern care îi sprijină.”, disponibil la https://ro.wikipedia.org/wiki/R%C4%83zboiul_%C3%AEmpotriva_terorismului;

TAYLOR A., „The War in Afghanistan, 1979 -1989”, August 4, 2014, *the Atlantic*, disponibil la <https://www.theatlantic.com/photo/2014/-08/the-soviet-war-in-afghanistan-1979-1989/100786>.

Surse web

- 1998 United States embassy bombings, disponibil la [https://emea.search.yahoo.com/search?ei=UTF8&p=atacurile+asupra+ambasadelor+SUA+din+1998+din+Kenya+%C5%9Fi+Tanzania%2C+„23 de ani de la atentatele din 11 septembrie 2001”](https://emea.search.yahoo.com/search?ei=UTF8&p=atacurile+asupra+ambasadelor+SUA+din+1998+din+Kenya+%C5%9Fi+Tanzania%2C+„23+de+ani+de+la+atentatele+din+11+septembrie+2001”), *Adevărul*, publicat: 11.09. 2024, disponibil la <https://adevarul.ro/stiri-externe/sua/23-de-ani-de-la-atentatele-din-11-septembrie-20012387294.html>;
- INTERNAȚIONAL SECURITY ASSISTANCE FORCE (ISAF), *the Development of ISAF*, disponibil la <https://www.-understandingwar.org/international-security-assistance-force-isaf>;
- Afghan civil War, (1992-1996), *Wikipedia*, disponibil la https://en.wikipedia.org/wiki/Afghan_conflict, accesat la 10.04. 2025;
- Războiul din Afganistan (2001–2021), *Wikipedia*, disponibil la [https://ro.wikipedia.org/wiki/R%C4%83razboiuldin_Afganistan_\(2001%E2%80%932021\)](https://ro.wikipedia.org/wiki/R%C4%83razboiuldin_Afganistan_(2001%E2%80%932021));
- Pierderi: Forțele de securitate afgane (Talibani și insurgenți uciși 30 000; decese ale civililor 14 000 -34 000); coaliția uciși 3374 (USA 2274, UK 446 446, CAN 158, FRA 86, GER 54, Alții 359);
- Alianța Afgană a Nordului 200 uciși, disponibil la [https://ro.wikipedia.org/wiki/R%C4%83razboiul_din_Afganistan_\(2001%E2%80%932021\)](https://ro.wikipedia.org/wiki/R%C4%83razboiul_din_Afganistan_(2001%E2%80%932021));
- Uppsala Conflict Data Program (UCDP), casualties and losses (victimile și pierderile afgane) au fost de 26 759, disponibil la https://en.wikipedia.org/wiki/Afghan_Civil_War_1992%E2%80%931996;
- Raport despre retragerea haotică din Afganistan: Unde s-a greșit, *Cotidianul*, 1 iulie 2023, disponibil la <https://www.cotidianul.-ro/raport-despre-retragerea-haotica-din-afganistan-unde-s-a-gresit>;
- America’s catastrophic miscalculation: 20 years of disaster in Afghanistan, by the numbers, Question more, 31 aug. 2021;
- Mother of all bombs: How powerful is US mega-weapon? *BBCNews*, disponibil la <https://www.bbc.com/news/world-asia-39596333>;
- Noul președinte al Afganistanului salută sacrificiul militarilor NATO, *Agerpres*, disponibil la https://moldova-suverana.md/article/noul-preedinte-al-afganistanului-salut-sacrificiul-militarilor-nato_7732;
- Participarea României la Războiul din Afganistan, *Wikipedia*, disponibil la https://ro.wikipedia.org/ParticipareaRom%C3%A2niei_la_R%C4%83zboiul_din_Afganistan;

Războiul din Afganistan (2001–2021), *Wikipedia*, disponibil la [https://ro.wikipedia.org/wiki/R%C4%83zboiul_din_Afganistan_\(2001%E2%80%932021\)](https://ro.wikipedia.org/wiki/R%C4%83zboiul_din_Afganistan_(2001%E2%80%932021));

BBC News, South Asia, Afghan poium fuels ` global chaos`, 21 octombrie 2009;

Prețul opiului din Afganistan s-a triplat după ce talibanii au preluat puterea. Ce condiție pun aceștia pentru interzicerea drogului, disponibil la: <https://www.digi24.ro/stiri/externe/pretul-opiului-din-afganistan-s-a-triplat-dupa-ce-talibanii-au-preluat-puterea-ce-conditie-pun-acestia-pentru-interzicerea-drogului-1684835>.

